

ЦЕЛ 3: Осигуряване на здравословен начин на живот и насърчаване на благосъстоянието на всички във всяка възраст

Здравето е състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие, а не просто отсъствие на болест или увреждане /Световна здравна организация (СЗО)/

- Доброто здраве е от буквално жизнено важно значение за всеки човек, семейство и общности, оттук е и основна предпоставка за икономическо и социално развитие.
- То облагодетелства всички сектори в обществото, с което **се превръща в ценен ресурс**.
- Болестта пропилява човешки потенциал, причинява страдание и изразходва ресурси от всички сектори.

През 2015 г. общата сума на официалната помощ, отпусната от всички страни донори и многостранните донорски организации за медицински изследвания и основни медицински грижи, е била 9,7 млрд. долара, с 30% повече в сравнение с реалното изражение през 2010 година.

Какво промениха Целите на хилядолетието за развитие ?

Значителен **напредък** е достигнат в няколко области, в това число в **майчиното и детското здравеопазване**, а също така в **борбата с ХИВ/СПИН, малария** и други заболявания.

- От 1990 г. до сега майчината смъртност е намаляла с почти 50%;
- от 2000г. насам ваксината срещу морбили е предотвратила 15,6 млн. смъртни случаи от тази болест;
- освен това, към края на 2014г. 13,6 млн. души са получили достъп до антиретровирусна терапия.

Изминат е дълъг път, но все още много неща предстои да бъдат направени. Реалният напредък означава достижения на целия обхват от услуги на здравеопазването, достъп до основните лекарства и ваксини, обезпечаване на пълноценен достъп на жените до услугите в областта на сексуалното и репродуктивно здраве, а така също и да пълното ликвидиране на предотвратимата смъртност на децата.

Има още много тревожни данни:

- **Един на всеки осем** починали умира вследствие замърсяване на околната среда.
- Счита се че 25% от всички болести по света са в резултат на фактори причинени от околната среда.
- 85% от преждевременните смъртни случаи в развиващите се страни са от незаразни болести и биха могли да бъдат предотвратени.
- Всяка година повече от 6 милиона деца умират, недоживявайки до 5-годишна възраст, а едва **половината от всички жени в развиващите се региони имат достъп до необходимата им медицинска помощ**.
- По данни на СЗО към края на 2015г. 36,1 млн. души в света са носители на вируса ХИВ, а новите случаи на заразяване с ХИВ са 2,1 млн.
- Епидемиите от ХИВ/СПИН са широко разпространени там, където **страхът и дискриминацията ограничават възможността** на хората да получават услуги, необходими за здравословен и продуктивен живот.
- ХИВ е водеща причина за смъртта на жените в репродуктивна възраст в света и на второ място като причина за смърт сред младите хора (юноши и девойки).
- Туберкулозата е причина за най-много смъртни случаи от всички инфекциозни заболявания. През 2015г. 1,8 млн. души са починали от туберкулоза.

Достъпът до добро здраве и благополучие е човешко право и затова Програмата за устойчиво развитие до 2030 г. **предлага нови възможности, които да осигурят на всички хора, а не само на най-богатите, достъп до най-високите стандарти** в областта на здравеопазването и медицинското обслужване.

В цел 3 от Целите за устойчиво развитие се предвижда например:

- Съществено **увеличаване на финансирането** за здравеопазване и **запазването на здравните работници в развиващите се страни**, особено в най-слабо развитите страни и малките островни развиващи се държави.
- Подпомагане на **изследванията и разработването на ваксини и лекарства за заразни и незаразни болести**, които засягат главно развиващите се страни, осигуряват достъп до достъпни за употреба основни лекарства и ваксини.
- Укрепване на **капацитета на всички страни**, по-специално на развиващите се страни, за **ранно предупреждение, намаляване на риска и управление на националните и световните рискове** за здравето.

Когато хората разполагат с възможност да контролират своето здраве и неговите определящи фактори, общностите стават по-силни, а човешкият живот – по-добър.

По този повод в Цел 3 на ЦУР се предвижда:

- До 2030 г. да се намали с една трета **преждевременната смъртност от незаразни заболявания чрез превенция и лечение** и да се насърчи психичното здраве и благосъстоянието.
- Да се засили **превенцията и лечението на злоупотребата с вещества**, включително злоупотреба с наркотични вещества и вредно използване на алкохол.
- До 2020 г. да се **намали наполовина броя на смъртните случаи** и нараняванията в световен мащаб вследствие на **пътнотранспортни произшествия**.
- Постигане на **универсално здравно покритие, включително защита на финансовия риск, достъп до качествени основни здравни услуги и достъп до безопасни, ефективни, качествени и достъпни основни лекарства** и ваксини за всички.

Ситуацията с децата все още е много тревожна.

- **Днес в света** всеки ден умират 17 000 деца по-малко, отколкото през 1990 г.
- През 2015 г. смъртността при децата под петгодишна възраст е била 43 смъртни случая на 1000 живородени деца. Този показател е намалял с 44% в сравнение с цифрата за 2000 г.
- **В Африка, на юг от Сахара, нивото на смъртност при деца под 5-годишна възраст** остава високо и през 2015 г. тя е била 84 смъртни случая на 1000 живородени деца.
- **През 2015 г. в Европа** смъртността при децата под петгодишна възраст е била 5 смъртни случая на 1000 живородени деца. За сравнение през 2000г. е била 11 смъртни случая на 1000 живородени деца.

В Цел 3 е записано, че До 2030 г. да се сложи край на предотвратимите смъртни случаи на новородени деца и на деца под 5-годишна възраст, като всички страни имат за цел да намалят неонаталната (първите 28 дни след раждането) смъртност до поне 12 на 1 000 живи раждания и смъртност на деца под 5 години най-малко до 25 на 1000 живи раждания.

В България детската смъртност намаля от 24,5 през 1980 г. до 10,5 на 1000 живородени деца през 2012 г. и е съпоставима с други държави с подобни доходи и разходи за здравеопазване.

- През 2016 г. в България смъртността при децата под петгодишна възраст е била 12 смъртни случая на 1000 живородени деца.
- При деца под 1 година - 6,5 смъртни случая на 1000 новородени.
- Страната ни е все още с висока детска смъртност и за съжаление, по този показател е на едно първите места в Европа.

Какви цели си поставя България?

През 2015 г. **българският парламент прие Националната здравна стратегия (НЗС)** за периода 2014-2020 г.

Стратегията очертава пет общи цели, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г.:

- Намаляване на детската смъртност (под 1 година) до 6.8‰;
- Намаляване на детската смъртност (1-9 години) до 0.24‰;
- Намаляване на смъртността сред децата и младежите (10-19 години) до 0.28‰;
- Намаляване на смъртността при населението в ре-продуктивна възраст (20-65 години) до 4.19‰;
- Увеличаване на средната продължителност на живота на населението (<65 години) до 16.4 години.

Стратегията определя стратегическите цели и приоритети за развитието на здравеопазването до 2020 г.

----- Какво аз мога да направя, за да помогна?

Като начало вие може да започнете с мерки за поддържане и защита на своето собствено здраве и здравето на вашите близки по пътя на взимане на обмислени решения, практикуване на безопасен секс и ваксиниране на децата ви.

- Вие можете да проведете просветителска дейност във вашата общност за важността на доброто здраве и здравословния начин на живот, също така за правото на хората да получават качествени медицински услуги.
- Организирайте мероприятия в училища, клубове, групи и организации, за да насърчите подобряване здравето на всеки човек, особено на най-уязвимите групи от населението – жените и децата.
- Също така, вие може да призовете правителството, местните лидери и други представители на властта към отговорност за изпълнение на техните задължения за подобряване достъпа на хората до здравеопазване и медицинско обслужване.

..... Подцели на Цел 3

- 3.1. До 2030 г. да се намали **глобалната смъртност при майките** до по-малко от 70 на 100 000 живи раждания;
- 3.2. До 2030 г. да се сложи **край на предотвратимите смъртни случаи на новородени деца и на деца под 5-годишна възраст**, като всички страни имат за цел да намалят неонаталната (първите 28 дни след раждането) смъртност до поне 12 на 1 000 живи раждания и смъртност на деца под 5 години най-малко до 25 на 1000 живи раждания.
- 3.3. До 2030 г. да се сложи **край на епидемиите от СПИН, туберкулоза, малария** и пренебрегвани до сега тропически болести и борба с хепатита, болестите, пренасяни чрез водата и други заразни болести;
- 3.4. До 2030 г. да се намали с **една трета преждевременната смъртност** от незаразни заболявания **чрез превенция и лечение** и да се насърчи психичното здраве и благосъстоянието;
- 3.5. Да се засили **превенцията и лечението на злоупотребата с вещества**, включително злоупотреба с **наркотични вещества** и вредно използване на алкохол;
- 3.6. До 2020 г. да се намали **наполовина броя на смъртните случаи и нараняванията** в световен мащаб вследствие на **пътнотранспортни произшествия**;
- 3.7. До 2030 г. да се осигури **универсален достъп до услугите за сексуално и репродуктивно здравеопазване**, включително семейно планиране, информация и образование и интегриране на репродуктивното здраве в националните стратегии и програми;

3.8. Постигане на **универсално здравно покритие**, включително защита на финансовия риск, **достъп до качествени основни здравни услуги** и достъп до безопасни, ефективни, **качествени и достъпни основни лекарства** и ваксини за всички;

3.9. До 2030 г. значително **да се намали броят на смъртните случаи и заболявания от опасни химикали и замърсяване на въздуха, водата и почвата;**

3.A Укрепване прилагането на Рамковата конвенция на Световната здравна организация за **контрол на тютюна във всички страни**, според случая.

3.B **Подпомагане на изследванията и разработването на ваксини и лекарства за заразни и незаразни болести**, които засягат главно развиващите се страни, осигуряват достъп до достъпни за употреба основни лекарства и ваксини в съответствие с Декларацията от Доха относно Споразумението ТРИПС (Споразумение относно свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост) и общественото здравеопазване, която потвърждава правото на развиващите се страни да използват в пълна степен разпоредбите на Споразумението относно свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост по отношение на гъвкавостта за защита на общественото здраве и по-специално да осигурят достъп до лекарства за всички.

3.B Съществено **увеличаване на финансирането за здравеопазване** и набирането, развитието, обучението и запазването на здравните работници в развиващите се страни, особено в най-слабо развитите страни и малките островни развиващи се държави.

3.G Укрепване на капацитета на всички страни, по-специално на развиващите се страни, за **ранно предупреждение, намаляване на риска и управление на националните и световните рискове за здравето.**